

Pravda a orientace

Problém pravdy (pokud vůbec není pravda od počátku učiněna zcela závislou na tom, co „jest“) se obvykle řeší jako problém východiska a přístupu, tedy vposledu perspektivy subjektu, který o pravdu usiluje. Domyšleno dost do hloubky a s náležitou důsledností představuje toto řešení jisté otevření problému směrem k aktivnímu subjektu: pravda není záležitostí shody se skutečností, s tím, co je předem „dáno“ a jako taková danost musí být napodobeno, obkresleno, ale je především a principiálně záležitostí životní orientace, životního nasazení. Daná skutečnost (pokud vůbec něco takového lze předpokládat, tj. do jaké míry a do jakých detailů to lze předpokládat – což ovšem náleží do jiné souvislosti) je více méně nahodilou okolností, je průvodním vybavením situace, soustředěné přednostně ke smyslu a na smysl (a tedy nikoliv k okolnostem a na okolnosti); na sestavě tzv. daných skutečností (věcí, předmětů, tendencí atd.) záleží právě tak málo jako na kulisách v divadelním představení. Bez kulis se špatně hraje, někdy to vůbec nejde – a bez skutečností a náležité orientace uprostřed skutečností to také nejde. Ale to ještě neznamena, že kulisy nebo okolnosti jsou v událostném dění tím nejdůležitějším. A tak onen posun a přesun významu z tzv. „objektivity“ na aktivní subjekt (dokud nebyl ražen jiný termín, říkalo se: na subjektivitu, což značně mátl; proto budeme napříště přísně lišit mezi subjektivností a subjektivností). Otevírá se nám tedy jakási nová cesta, která neznamena nebo spíše nemusí znamenat subjektivizaci a tím relativizaci pravdy: pravda není záležitostí „objektivního konstatování“, ale zaujetí stanovisko, nebo ještě spíše zareagování na výzvu, které je třeba porozumět přes rámec objektivity a nad tento rámec a za něj. Jinak to můžeme vyjádřit také tak, že pravda má co dělat se smyslem situace, nikoliv s její předmětnou sestavou.

(Písek, 980805-2.)